

לפניכם הספור "אחרי עשרים שנה" **נגיב מחפוז** (עריכה ופירוש מילים: אלי פרה)

למעוניינים לקבל את הניתוח והסיכום לסיפור – שיפנו באתר ב- **צור קשר**.

אחרי עשרים שנה / נגיב מחפוז

מרה ואכזרית תהיה המערכה אשר תרווה את צימאון הנקמה, הסבלנות, והציפיות במשך עשרים שנה. פני האיש *מַזְרָה אימה. (*מזרה: משורש ז.ר.ה. להפיץ - פניו "מפיצים" אימה) סביבו ואחריו הלכו העוזרים, מהם הנושאים אלות, מהם הנושאים סלים מלאי אבנים גדולות ו*מְשׁוֹנְנוֹת. (*מְשׁוֹנְנוֹת: מלשון שנון, חד, אבנים מחודדות) האנשים צעדו בדרך השוממה אל ההר, דרוכים לקרב, והכרת פניהם אומרת: הגעה שעתיד, שכונת שְׁרָדָאָחָה. מדי פעם היה עובד-ניקיון או פועל בכביש מפנה מבטו אל התהלכה ואל האיש שבמרכזה, תוך תימהון וסקרנות תהו מיהו הגברתן שאיש לא ראהו לפני-כן, הכר תכירוהו, עוד תדעו מיהו, חבורת זבובים שכמותכם. השמש הכתה בקרניה *הַיּוֹקְדוֹת (*הַיּוֹקְדוֹת: השורפות) על הכיפות הרקומות ורוח חמסינית הלהיטה את הפנים ומילאה את האוויר קדרות ואיבה. אחד העוזרים לחש באוזני האיש: "מוֹעֵלָם (*מוֹעֵלָם: מערבית; אדוני, "מורי ורבי") שרשאה, האם שכונת שרדאחה נמצאת בדרך המובילה אל ההר?"

"לא. עלינו לחצות את שכונת אל-גוואלה כדי להגיע אליה."

"אם כן, הידיעה תגיע לשם, ואויבך יהי מוכן לקרב."

זעפו פני האיש שרשאה ואמר:

"זוהי הכוונה."

הפגיעה מן המארב מביאה את הניצחון, אך אינה מרווה את צימאון הנקם.

צימאון של עשרים שנות גלות, רחוק מקהיר ההומה, נדחק בסמטאות החוף באלכסנדריה כשכל תקוותך בחיים: לנקום. האוכל והשתייה, הכסף והנשים, השמים והארץ נדחו לקרן זוית וכל המעיינות התרכזו בכוננות לזינוק, וכל המחשבות חגו סביב הנקמה בלבד. אין אהבה, אין מנוחה, אין חיסכון, הכול נבלע בהכנות ליום המר והנמחר. כך נבלו פרחי אביב החיים בכבשן הזעם, הטינה, והכאב. לא נהנית מהצטיינותך האישית, אך הבטוחה, בין פועלי הנמל, ולא קטפת פרי ניצחונך על יריבים במאבקים. מה קל היה לך לקבוע את מקום מגוריך באלכסנדריה ולחיות בה חיי גברתן המפיל את *חִיתָנוּ (*חִיתָנוּ: פחדו) על סביבתו ושמו הולך למרחקים! אולם שאיפתך לנקם לא ראתה בעולם כולו דבר זולת שרדאחה והדרך הצרה המוליכה אליה וסמטאותיה המעוקלות וגיבורה השנוא: לְהַלְוֵהָ. ושעת הנקם הנה הגיעה.

מהדרך השוממה המוליכה אל ההר, הסתומה במעבר צר, עברה התהלכה אל שכונת אל-גוואלה הרוחשת בני-אדם. שרשאה הרעים בקולו בנימת פקודה חדה כפגיעת גרזן באבן:

"לא לדבר עם איש ולא לענות על שאלות."

העובדים פינו דרך לתהלכה, ראשים הציצו מפתחי החנויות ומן החלונות והביטו במבוכה ובפחד אל המפקד האימתן. ידידו פנה אליו ואמר:

"הם עלולים לחשוב שאנו רוצים ברעתם."

שרשאה הביט אל הפנים החיוורות ואמר בקול:

"שלום לכם, אנשים."

האנשים נשמו לרווחה והשיבו בברכות. אז פנה אליהם תוך-כדי קריצת עין בעלת משמעות כלפי ידידו:

"פנינו אל שרדאחה!" – ומנופף במקלו, צעד לפני המחנה. הכול המשיכו להסתכל בו בתימהון. כאילו לא נולדת במקום הזה, בלב לבה של שרדאחה. רק זכרם של הרוצחים והפושעים נשאר. צעיר בן עשרים, פועל אצל עושה האוקפים, עם-זֶהָרָה, ו*לוּן* (*לוּן*: יָשָׁן) בְּבֵית המלאכה כי יתום מאב ואם הייתה.

וְזִינְב! אללה! מה יפה הייתה! אלמלא גיבור השכונה שרדאחה, אותו להלובה, הייתה נשאר בת-זוגתך, זה עשרים שנה. יכול היה לבקש את ידה לפניך. אלא שהוא חשק בה דווקא בערב הכלולות. *הלוקסים (*לוקסים): פנסים הנדלקים בגז) נופצו לרסיסים, הזמר ברח על נפשו וכלי-הנגינה נשברו. אותך חטפו כאילו היית סתם חפץ או רהיט. לא היית חלש או מוג-לב, אלא שההתנגדות הייתה מעל לכוחך. השליכוך לרגליו ועשרות רגליים הקיפוך. הוא צחק צחוק מאוס ואמר בלעג: "אהלן, החתן!" – הגלימה החדשה נקרעה, הכיפה אבדה והנותר מהחסכוניות של כל ימי חיך – נגנב. טענת: "אני משרדאחה, יא *מועלם*, כולנו אנשים, תחת חסותך..." חבט על אחוריו לאות אהדה ופנה אל אנשיו בלעג: "כיצד צאתם נוהגים, מנוולים שכמותכם?!!" "לשירותך אני, יא מועלם, הלא תיתן לי ללכת..." "הכלה מצפה לך?"

"אכן שליט השכונה, וגם כספי אבקש. על הגלימה אני מוחל." אז אחז בציצית ראשך וטלטלך טלטלת גבר ואמר בנימה חדשה רצינית ומבהילה: "שרשארה..." "לפקודתך, יא מועלם" "גֶרֶשׁ!" – "מה?!" "אמרתי לך: גֶרֶשׁ, גרש, את כלתך ומיד..." "אבל – – –"

"היא יפה – אבל החיים יפים יותר ממנה!" הרעים עליו בקולו גיבור השכונה. "רק לפנות ערב נשאתי אותה לאישה!" – מנסה להרחיק את רוע הגזירה. "והלילה תגרשנה! וככל שתמהר כך ייטב לך." תבע בתוקף הגברתן. אנחות יאוש נשמעו. הוא בעט בו בגסות. בגדיו הקרועים יופשטו מעליו ומעוצמת מכה בצוואר – צנח ארצה. אחרי כן השביעוהו מכות מקל *חֶזְרוֹן* (*חֶזְרוֹן*: מקל מקנה-סוף) עד שאיבד אף הכרתו. ההוא תקע ראשו בשלולית של שתן-סוס וחזר על דרישתו: "גֶרֶשׁ!"

מירר בבכי מתוך כאב ועלבון והשפלה – אולם הדיבר ניתק מפיו. אמר האיש בנימת אהדה לעגנית:

"איש לא יתבע ממך את יתרת *המוֹהָר* (*מוֹהָר*: מערבית, "נדוניה" הניתנת מהחתן לאבי הכלה) המגיעה לגרושה."

ואחד מנושאי כליו של גיבור השכונה טלטלהו טלטלה קשה ואמר:

"תן שבח והודיה לפני אדונך!"

הכאב, ההשפלה והכלה שאבדה!

עתה, הנה, ריחות שכונת אל-גוואלה מחזירים אותך אל העבר יותר מחזרתך הממשית.

מגרשי המשחק הישנים לפני זִינְב שאהבת מאז הייתה בת עשר. עשרים שנה לא ידע לבך אלא טינה. לב זה שלפני-כן ידע אהבה ושמחת חיים.

עוד מעט לא אבכה עוד על החיים שהלכו לאיבוד, כאשר אפיל אותך, יא להלובה, בין רגליי ואצווה לך: "גרש!" – וכך אשיב לעצמי עשרים שנה שאבדו בגיהינום, ואתנחם על כספי שפיזרתי בין אנשי הכנופיה הזו, אותו כסף שחסכתי בעמל, בשוד ובגנבה תוך סיכון הנפש.

וכאשר נראה מרחוק המעבר הצר המוביל אל שכונת שרדאחה, פנה אל אנשיו ואמר:

"הכו בעוזרים והשאירו לי את האיש עצמו ואל תפגעו לרעה באיש זולת אלה."

לא היה ספק בלבו כי השמועה על בואו הגיעה לשרדאחה וכי עוד מעט יתייצב פנים אל פנים עם להלובה. רק מערה קטנה מפרידה עדיין בינו וין מטרותו הנכספת.

צעד לפני אנשיו בזהירות, אבל לא מצא איש בתוך המערה. התקדמו כאיש אחד, נופפו באלותיהם תוך השמעת זעקות איום, אבל הדרך הייתה פנויה. האנשים הסתגרו בבתים ובחנויות. כביד שרדאחה היה ריק מאדם עד לקצהו הגובל עם המדבר. מישהו לחש על אוזנו:

"אין זו אלא תחבולה." – שרשארה אמר בתמיהה:

"אין זו דרכו של להלובה לחבל תחבולות." – ובהרימו את קולו זעק:

"מוג-לב שכמותך, להלובה... הראה את פניך!" לא נשמעה תשובה ואיש לא יצא אל הכביש.

הביט קדימה בציפייה ובתימהון כשענן-אבק מחניק וחם עובר על פניו. מתי יפרוק מטען של עשרים שנות זעם וטינה?! ראה את הדלת הנמוכה, הסגורה של בית-המלאכה לאופפים וצעד לעברה בזהירות, הִקָּה במקלו על הדלת, עד שהגיע אליו קול רועד ומתחנן ומבקש רחמים. צעק:

"צא, יא עם-זוהרה, ואל תחשוש." – פני הזקן הציצו **מ*צוֹהֵר** (*צוֹהֵר: אשנב, חלון קטן) גבוה, כשהוא משלח סביבו מבטים בוהים.

"אל תפחד. איש אינו חפץ ברעתך. אינך זוכר אותי, בן-אדם? הזקן הביט בו ארוכות, אחר שאל במבוכה: "מי אתה, ישמורך האל?"

"השכחת את המתלמד שרשארה?" – עיני הזקן הכהות התרחבו וצעק:

"שרשארה, חי אללה, זהו שרשארה, הוא ולא אחר!" – מיד נפתחה הדלת והזקן רץ בזרועות פתוחות, בשמחה גלויה ובחרדה סמויה. התחבקו, ואחר-כך שאל שרשארה:

"היכן להלובה. מדוע אינו חש להגן על שכונתו?" – "להלובה?" – "היכן גיבורכם מוג-הלב?"

הרים הזקן את ראשו שהתנשא על צוואר דק ו**מְגוֹיֵד** (*מְגוֹיֵד: מלשון גיד, שהגידים נראים בולטים ונראים לעין) ואמר: "אינך יודע יא-אֶבְנִי... להלובה מת מזמן!"

אז פרצה זעקה מעומק לבו של שרשארה, והוא התנווד כאילו הונחתה עליו מהלומה כבדה. – "לא!"

"זאת האמת, יא-אבניי" – בקול חזק ואיום מהראשון, צעק שרשארה: "לא, לא, זקן אשמאי!" –

נסוג אחורה מפחד, אמר הזקן: - "הוא מת לפני חמש שנים או קצת יותר."

הוי, מדוע כל היצורים נעלמים מן העולם ולא נותר אלא האבק?

"האמן לי, הוא מת. הוא הוזמן למסיבה אצל אחותו והורעל מהמאכלים כשם שהורעלו כל אנשיו. איש מהם לא נמלט."

אבוי! הוא נושם בכבדות בגלל להט האוויר... עכשיו חש שהוא שוקע במעמקי האדמה ואינו יודע מה נותר ממנו על פניה. הביט בעם-זוהרה במבט כבד וכהה וגמגם:

"ובכן, להלובה מת?" – "ושאר אנשיו התפזרו, כי קל היה לאנשי השכונה לגרשם..."

"ולא נותר מהם אף אחד?"

"אף לא אחד, אל-תִּמְדוּלָּה." – פתאום פרץ בצעקות אימים: "להלובה מוג-הלב.. מדוע מָתָּה?"

מדוע, מוג-לב שכמותך? – נחרד הזקן מן הצעקה והתחנן באומרו:

"הקל על עצמך וחסה בצל אללה." – שרשארה התכונן לשוב אל אנשיו, מדוכדך, אולם פתאום נעצר ושאל: "ומה אתה יודע על אודות זינב?" – "זינב?" – "השכחת, יא שיח', את הכלה שהכריחני לגרש בערב כלולותיי?"

"או, כן... היום היא מוכרת ביצים בסמטת אלג'יש!" – הביט אל אנשיו ובכניעה ובהשפלה, אנשי הכנופיה שבהם השקיע את חייו, את כספו, את סבלותיו. הכול ירד לטמיון. אז אמר להם במבוכה: "חכו לשובי, שם, קרוב להר." – במבט קפוא ראה איך הם נעלמים אל תוך המערה בזה אחר זה. הישוב אליהם? מתי ולמה ישוב אליהם?! הישוב דרך אל-גוואלה או דרך השדות? וזינב, כן זינב, אשר למענה נשרפת עשרים שנה תמימות, האומנם למענה?! לא תגיע אליה על גבו של גיבור מובס כפי שתכננת. הוא מת ואין כל טעם לנבור בקברים. הוי מה איום החלל הריק! – הנה היא בחנותה. היא-היא ולא אחרת. מי שיער פגישה כזו, פגישה פושרת, סתומה ומבוששת!

ישב על שרפרף בבית-קפה קטן כצינוק והחל מביט אל החנות המלאה לקוחות. לעיניו נראתה אישה זרה מלאת בשר. השנים שיוו לתווי פניה התמימות מאז, הבעה של אישה רצינית ובעלת ניסיון. היא הייתה לבושה שחורים מכף רגל ועד ראש, אולם פניה נשארו יפים ונעימים. הנה היא מתמקחת ונאבקת, מסבירה פנים ומזעיפה חליפות כדרך *תג'ניית* (*תג'ניית*: מוכרת בשוק) מנוסה. הנה היא בהישג ירך, אם תרצה, ובלי קרב. ובלי כבוד גם כן! לעולם לא תזכה לדרוך על חזהו של להלובה ולצוות עליו לגרש! הוי, מה איום החלל הריק! – הוא לא הסיר מבטו מעליה לרגע. הזיכרונות עטו עליו, זיכרונות מוזרים המשרים עליו עצב ומבוכה קשה כמוות. אין הוא ידע מה לעשות. כמה התענה במחשבותיו שהיא הכול בחייו, אולם היכן היא?! השמש שקעה. הלקוחות הלכו. היא ישבה על שרפרף עשוי מקלעת קש והחלה לעשן סיגריה. סוף-סוף החליט לגשת אליה ולשים קץ למבוכתו. הוא נעמד מולה ואמר: "ערב טוב, כבודך." היא הרימה אליו עיניים יפות וסקרניות. לא הכירה אותו. המשיכה לעשן ושאלה: "מה רצונך?"

"איני רוצה מאומה" – הביטה אליו שוב בהתעניינות פתאומית ומבטיהם נפגשו. גבותיה התרוממו, וקצה פיה התעוות בכעין חיוך

"אכן זה אני!" אמר כתשובה לחיוכה. – "שרשארה?"

"הוא עצמו, אולם אחרי עשרים שנה." ענה לשאלתה. – שתיקה – "פרק חיים ארוך" אמר ולא יסף – שתיקה ממושכת. – "השבח לאל על שובך בשלום – היכן היית?" – שאלה. "ברחבי עולמו של אללה." ענה.

"עבודה, משפחה, ילדים?" – שאלה. – "לא כלום." ענה. ולבסוף שבָּת לשרדאחה. "אמרה. – "שיבה מאוחרת." – השיב לדבריה. עיניה הבהיקו בחשד ובתמיהה. ואז אמר בחמה: "המוות הקדימני!" והיא לחשה באי-נוחות. – "הכול חלף עבר." – "התקווה נקברה עמו" אמר בכעס עצור. החליפו מבטים ארוכים, אחר כך שאל: "מה שלומך?" הצביעה על סלי הביצים ואמרה: "מצוין, כפי שעניך רואות!" – ולאחר היסוס הוסיפה: "הבנים והבנות גדלו." – תשובה שאינה אומרת ולא כלום, ותירוץ חלש הנראה כעין פח יקוש. אולם מה בצע בשיבה בטרם יוחזר הכבוד האבוד? הוי, מה איום החלל הריק. היא הצביעה על כיסא פנוי בפינת החנות ואמרה: "שב בבקשה." – אותה נימה עדינה שהכיר לפני זמן רב. אבל לא נותר אלא האבק. אמר: "בהזדמנות אחרת." – היסס *קמעה* (*קמעה*: מארמית, מעט) במבוכה מְעֵנָה ואחר לחץ את ידה והסתלק. ההזדמנו לא תשוב. כך מצאת את עצמך לפני עשרים שנה, אולם התקווה אז לא הייתה קבורה עמוק באדמה. לא רצה ללכת בכיוון ההר דרך אל-גוואלה. לא רצה לראות אנשים או שאנשים יראו אותו. הייתה שם דרך בשדות, והא פנה לעבר השדות.